

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

РЯБКОВА ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

УДК 338.45:658.012(621)

**МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ЯРЕМКО ІГОР ЙОСАФАТОВИЧ,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри обліку та аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ЯКОВЛЄВ АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри економіки та маркетингу

кандидат економічних наук, доцент
ЗАЯРНА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА,
Львівський торговельно-економічний університет,
доцент кафедри економіки

Захист відбудеться «3» липня 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 4-й корпус, ауд. 209а).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий «1» червня 2018 р.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради, к.е.н., доц.

Завербний А.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Для вітчизняних машинобудівних підприємств регулярне відстеження умов внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та адекватного реагування на зміни, що відбуваються, вкрай необхідне, оскільки це викликано невизначеністю, динамічністю та недостатньою прогнозованістю загальних економічних процесів. До того ж, типовою проблемою сучасних підприємств є відсутність кореляції зв'язку оперативного управління із стратегією. Разом з тим, часто виникає ситуація, коли при прийнятті управлінських рішень надається перевага поточним результатам діяльності підприємства.

У таких умовах доцільно реалізувати заходи з підвищення короткострокової результативності підприємства одночасно із побудовою надійної основи для успішного його функціонування з точки зору довгострокової перспективи. Таким чином, виникає необхідність забезпечення системи моніторингу об'єктивними економічними показниками результативності підприємства як в короткостроковому, так і в довгостроковому періодах, результати якого відображали б аналітичні матеріали, необхідні для ефективної та результативної діяльності підприємства та успішної реалізації стратегії.

У науковій літературі питання результативності підприємства, а також моніторингу її показників у своїх працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Адидез І., Андрійчук Р.В., Андросова Т.В., Армстронг М., Берон А., Галіцин В.К., Демінг В.Е., Друкер П., Еккерсон У.У., Загородній А.Г., Заярна Н.М., Каплан Р.С., Козуб В.О., Косянчук Т.Ф., Круглова О.А., Кузьмін О.Є., Лігоненко Л.О., Ліпич Л.Г., Мельник О.Г., Нортон Д.П., Олексюк О.І., Подольчак Н.Ю., Поліщук Н.В., Уолш К., Харрінгтон Е., Чуліпа І.Д., Яковлев А.І., Яремко І.Й. та інші.

Незважаючи на вагомий внесок вчених в теорію результативності підприємств, значна низка питань щодо моніторингу економічних показників результативності теоретичного та методичного характеру залишаються невирішеними. Зокрема, важливим є формування адекватного сучасним умовам аналітичного інструментарію моніторингу економічних показників результативності підприємства. Ґрунтовного удосконалення потребує концептуальна та інформаційна моделі моніторингу. Потребують розвитку організаційний механізм моніторингу, а також використання методів прогнозування в процесі моніторингу економічних показників результативності. Необхідність розв'язання цих проблем зумовлює вибір теми дисертаційної роботи, її мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних робіт Національного університету «Львівська політехніка». Зокрема, в контексті науково-дослідної теми «Економічний інструментарій управління розвитком підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001222), сформульовані адаптивні до сучасних умов національної економіки

теоретико-методичні положення розроблення аналітичного інструментарію моніторингу економічних показників результативності підприємства, яка в доповнення до існуючих передбачає врахування індикаторів та результатних показників функціонування підприємства, а також формування системи аналітичних показників результативності підприємства в контексті процесного підходу з точки зору трійстої обмеженості «витрати-час-якість»; (розділ 1 «Теоретико-концептуальні аспекти економічного інструментарію управління розвитком підприємства», підрозділ 1.7 «Аналітичний інструментарій управління результативністю діяльності підприємства»); науково-дослідної теми «Організаційно-методичні засади аналізу ефективності функціонування підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001219), зокрема підрозділу 2.1 «Концептуальні засади моніторингу показників результативності підприємства», розділу 2 «Методичні засади оцінно-аналітичних систем та моделей», де науково обґрунтовані засадні положення формування концептуальної моделі моніторингу економічних показників результативності підприємства, яка, на відміну від існуючих, дає змогу об'єктивно представити моніторинг економічних показників результативності як систему, відображаючи зміст і сутність складових елементів системи моніторингу – принципи, об'єкти, обмеження, засоби та функції.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є формулювання нових і розвиток існуючих теоретико-методичних засад та концептуальної основи системи моніторингу економічних показників як практичного інструментарію управління результативністю машинобудівних підприємств. Досягнення мети дисертаційного дослідження вимагає вирішення таких завдань:

- удосконалити концептуальну модель моніторингу економічних показників результативності підприємства;
- удосконалити інформаційну модель моніторингу економічних показників результативності підприємства;
- запропонувати аналітичний інструментарій моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства та механізм його використання;
- розвинути організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства;
- розвинути використання методів прогнозування у процесах моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси формування та використання економічних показників результативності у моніторингових системах машинобудівних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад і практичних аспектів з моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі теоретичних та методичних положень вітчизняних та зарубіжних науковців у сферах менеджменту, моніторингу, економічного аналізу, економіки підприємства, прогнозування. Інформаційною базою дисертаційної роботи є законодавчі і нормативно-правових актів, дані управлінської та фінансової звітності машинобудівних підприємств західного регіону.

Дисертаційна робота виконувалась з використанням загальнонаукових методів дослідження об'єкта та специфічних методів економічних та економіко-математичних досліджень, зокрема, методу логічного та наукового аналізу для визначення сутності моніторингу економічних показників результативності підприємства (Розділ 1, підр. 1.1); наукової абстракції для обґрунтування напрямів моніторингу економічних показників результативності підприємства (Розділ 1, підр. 1.2); комплексний підхід для формування формування концептуальної та інформаційної моделі моніторингу економічних показників результативності підприємства (Розділ 1, підр. 1.3, Розділ 2, підр. 2.1); експертно-аналітичні методи для побудови системи економічних показників результативності підприємства, формування інтегрального показника та визначення вагових коефіцієнтів його складових (Розділ 2, підр. 2.2, 2.3); основних положень менеджменту для дослідження питань з організування моніторингу економічних показників результативності підприємства (Розділ 3, підр. 3.1); методи математичної статистики та прийоми ранжування для побудови моделей прогнозування результативності підприємства (Розділ 3, підр. 3.2); методи економіко-математичного моделювання для розроблення рекомендацій щодо регулювання результативності підприємства (Розділ 3, підр. 3.3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці методичних рекомендацій щодо моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємств, а саме:

вперше:

- використовувати трійсту обмеженість «витрати-час-якість» як аналітичний інструментарій моніторингу економічних показників результативності підприємства, який передбачає формування системи цих показників в контексті процесного підходу. Це дає змогу отримати аналітичну інформацію з метою виявлення негативних тенденцій та обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності підприємства;

удосконалено:

- концептуальну модель моніторингу економічних показників результативності підприємства, в якій, на відміну від існуючих, моніторинг представлено як систему

таких складових як принципи, суб'єкти, об'єкт, мета, засоби та функції, які базуються на об'єктивних економічних законах, що забезпечує формування концептуальної бази використання системи моніторингу з метою якісного інформаційно-аналітичного забезпечення;

- інформаційну модель моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства, яка, на відміну від наявних, відображає функціональний зміст та сформована на основі методології міжнародного стандарту моделювання IDEF0, що дає змогу проаналізувати процеси моніторингу з метою планування менеджерами організаційних змін;

дістали подальший розвиток:

- організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності підприємства, який відрізняється від існуючих виокремленням таких його складових як регламент та організаційна структура та дає змогу забезпечити ефективне функціонування процесу моніторингу;

- методи прогнозування економічних показників результативності машинобудівних підприємств в процесі їхнього моніторингу, які, на відміну від існуючих, передбачають застосування ранжування динамічних моделей, що забезпечує покращення репрезентативності прогнозів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані суб'єктами підприємницької діяльності для створення чи покращення функціонування системи моніторингу економічних показників результативності підприємства. Практичну цінність мають розроблений аналітичний інструментарій моніторингу економічних показників результативності підприємства та організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності підприємства.

Розробки та рекомендації, отримані за результатами дисертаційного дослідження, використані в практичній діяльності машинобудівних підприємств: ДП «Новатор» (довідка № 041/1638 від 19.04.2018 р.); ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод» (довідка №08/15/1018 від 06.04.2018 р.). Теоретичні результати дослідження використовуються в навчальному процесі на кафедрі обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» для викладання навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством» (довідка № 62-72-236 від 18.04.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею. Автором одноосібно отримано теоретичні та прикладні результати дослідження, що описані в дисертації та виносяться на захист. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використані лише ті положення та ідеї, що становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Ключові положення і результати дисертаційного дослідження стали темою доповіді та одержали схвалення на таких наукових конференціях: III наукова конференція аспірантів, пошукувачів та магістрів «Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами» (м. Львів, 21-22 березня 2013 р.), XV Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 19 листопада 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 27 – 28 листопада. 2014 р.), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція молодих вчених «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств» (м. Львів, 20 березня 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств» (м. Львів, 17-18 квітня 2015 р.), IV Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 24-25 вересня 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих учених «Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки» (м. Львів, 15-16 жовтня 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія підприємства: результативність за умов системних трансформацій» (м. Київ, 19-20 листопада 2015 р.), II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція молодих вчених «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств» (м. Львів, 18 березня 2016 р.), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: реалії та перспективи» (м. Ірпінь, 29-31 березня 2016 р.), Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція молодих учених, аспірантів та студентів «Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти» (23-24 грудня 2016 р., Україна, м. Львів), III Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 27-28 квітня 2017 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 21 наукову працю, з яких 9 публікацій у наукових фахових виданнях України (із них 5 статей у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних), 12 тез доповідей. Загальний обсяг опублікованих праць - 6,97 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,57 друк. арк.

Структура дисертації. Дисертаційна робота включає в себе вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 222 сторінки, у тому числі основний зміст роботи викладений на 163 сторінках. Дисертаційна робота містить 27 таблиць, 17 рисунків, 9 додатків. Список використаних джерел складається з 168 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, подано дані про апробацію результатів дослідження та публікації.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади моніторингу економічних показників результативності підприємства»** розглянуті теоретичні та прикладні засади моніторингу економічних показників результативності підприємства, виокремлені види і форми моніторингу показників результативності в системі інформаційного забезпечення управління підприємством та розкриті передумови розвитку концептуальних засад моніторингу показників результативності підприємства.

Розглянувши підходи до визначення терміну «моніторинг» в сучасній економічній науці та проаналізувавши змістове наповнення цього поняття, моніторинг економічних показників результативності діяльності підприємств визначено як системне незалежне відстеження економічних показників результативності діяльності підприємства, спрямоване на своєчасне виявлення та завчасне попередження проблем, а також відхилень від їх критеріальних значень.

Результати діяльності підприємства традиційно вимірюються у фінансовому відображенні. Вважається, що головним критерієм при цьому є рівень прибутковості підприємства. Такий підхід може бути праивльним, але тільки у короткотерміновому періоді. Для довгострокового функціонування підприємства недостатньо отримати прибуток, ще необхідно забезпечити відповідний рівень розвитку підприємства. З точки зору довгострокової перспективи результати підприємства прирівнюються до доданої вартості, яку підприємство створює, а джерелом створення цієї вартості є бізнес-процеси підприємства. Таким чином, на основі ключових бізнес-процесів підприємства, можуть бути визначені економічні показники, що оцінюють результативність підприємства. Функціональне призначення та значущість бізнес-процесів підприємства у формуванні доданої вартості розкриваються при їх декомпозиції за певними критеріями. Найбільш вагомими для створення вартості промислових підприємств є основні бізнес-процеси, результатом яких є створення доданої вартості підприємства та бізнес-процеси розвитку, які забезпечують формування доданої вартості на новому рівні показників та мають значення для довгострокового функціонування підприємства.

Дослідивши діяльність машинобудівних підприємств та проаналізувавши емпіричні дані, визначено, що додану вартість підприємств формують такі основні бізнес-процеси, як «Постачання», «Виробництво» та «Збут», а також бізнес-процеси розвитку. Запропоновано для оцінювання бізнес-процесів використовувати критерії, які формують своєрідний тривимірний простір «витрати-час-якість». Таке

оцінювання не потребує додаткового розгляду інших показників, що викликано взаємопов'язаністю та взаємозалежністю цих груп показників один від одного.

Моніторинг економічних показників результативності діяльності підприємства є комплексною системою, яка передбачає наявність сукупності взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих складових: принципи, суб'єкти, об'єкт, мета, обмеження, засоби, функції моніторингу, які базуються на об'єктивних економічних законах (рис. 1).

Другий розділ «Аналізування використання моніторингової системи показників в управлінні результативністю машинобудівного підприємства» присвячено формуванню інформаційної моделі системи моніторингу економічних показників результативності підприємства, аналітичного інструментарію у системах моніторингу економічних показників результативності підприємства, а також формування інтегрального показника результативності машинобудівного підприємства в моніторингових системах.

Формалізація процесів моделювання у світовій практиці у багатьох випадках ґрунтується на використанні найбільш розповсюдженої методології IDEF (ICAM Definition). Вважається, що такий підхід дає змогу дослідити структуру, параметри та характеристики виробничо-технічних та організаційно-економічних систем.

Застосування методології IDEF0 для створення функціональної моделі дає змогу відобразити структуру та функції системи, а також інформаційні потоки. Структура моделі моніторингу економічних показників результативності підприємства передбачає декомпозицію процесу моніторингу на сукупність підпроцесів. Процес декомпозиції триває до того часу, доки об'єкт моделювання не буде описаний на рівні, який необхідний для досягнення конкретних цілей моделювання. Таким чином, процес моніторингу представлений у вигляді ряду функціональних блоків, які відображають перетворення інформаційних потоків за допомогою механізмів з урахуванням управлінських дій. Загальний вигляд інформаційної моделі моніторингу економічних показників результативності зображено на рис. 2.

Розглядаючи результативність підприємства як сукупність результативностей бізнес-процесів з точки зору трістої обмеженості «витрати-час-якість», доцільно розглянути показники, що її характеризують.

Витрати, понесені на функціонування бізнес-процесів, визначаються показниками ефективності процесів діяльності підприємства. Оптимізація цих витрат дає змогу підприємствам знизити операційні та фінансові ризики та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Показовим тут є коефіцієнт витратомісткості, який визначається як співвідношення витрат, пов'язаних із певним бізнес-процесом підприємства до чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства. Цей коефіцієнт показує суму витрат для отримання

∞

Рис. 1. Концептуальна модель моніторингу економічних показників діяльності підприємства

Примітка: сформовано автором

Умовні позначення: - виділено системний взаємозв'язок інструментальних засобів, їх інформаційні основи та методи опрацювання інформації

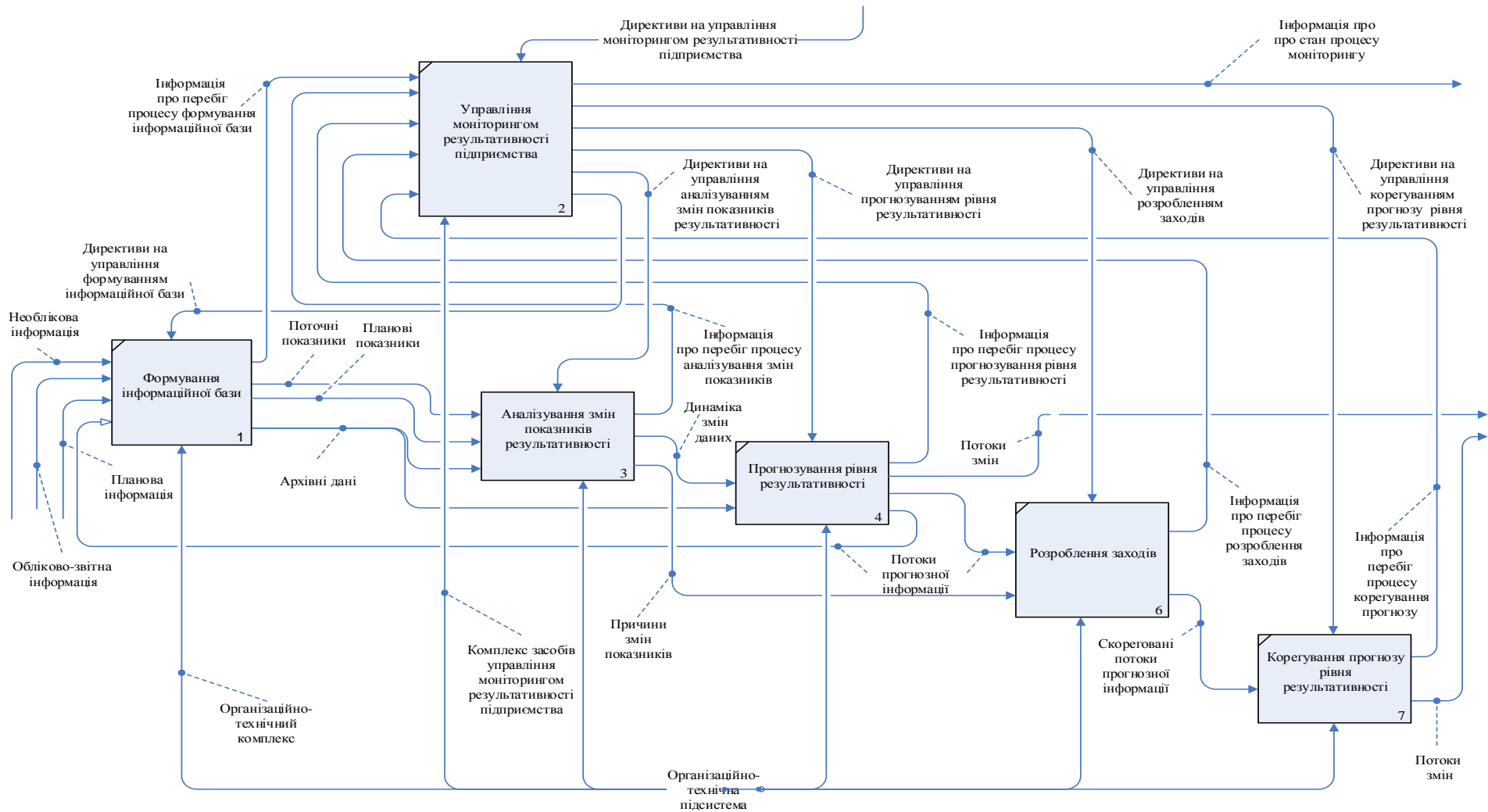

Рис. 2. Модель моніторингу економічних показників результативності підприємства

Примітка: розвинуто автором на підставі узагальнення літературних джерел

1 грн чистого доходу підприємства, який є найбільш загальним результатом діяльності підприємства та відображає зв'язок «витрачено (вкладено) – отримано». Покращення результативності бізнес-процесу з точки зору витрат можна розглядати як досягнення тих самих результатів при зниженні витрат бізнес-процесу або досягнення більшого результату при тих самих витратах. Вкладення або витрачання містять в собі витрати на функціонування бізнес-процесу підприємства з метою отримання результату – доходу від реалізації продукції. Таким чином чітко прослідковується цільова спрямованість наведеного показника.

Чим швидше підприємство досягне бажаної мети, тим результативнішою можна вважати його діяльність. Таким чином, діяльність підприємств має бути спрямована на пришвидшення бізнес-процесів. Тривалість процесу – важливий критерій оцінювання бізнес-процесів, а його мінімізація, спрямована, перш за все, на підвищення його результативності. Показовим індикатором з точки зору часу є показник тривалості бізнес-процесу, який відображає кількість днів функціонування циклу бізнес-процесу підприємства.

Показники якості бізнес-процесів є найбільш різноманітними. Вони є індивідуальними для кожного бізнес-процесу та унікальними для окремого підприємства, на відміну від показників часу та вартості, які є універсальними. На склад показників якості бізнес-процесів суттєво впливає вид діяльності, стратегія підприємства та цілі, що ставляться для її реалізації.

Систему економічних показників результативності бізнес-процесів, що використовується в процесі моніторингу машинобудівних підприємств відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Система економічних показників результативності

Види бізнес-процесів	Витрати	Час	Якість
Постачання	Витратомісткість постачання, %	Середня тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	Частка матеріалів неналежної якості у загальному обсязі постачань, %
Виробництво	Витратомісткість виробництва, %	Середня тривалість виробничого циклу, дні	Частка здачі продукції з першого пред'явлення, %
Збут	Витратомісткість збуту, %	Середня тривалість обороту дебіторської заборгованості, дні	Частка реалізованої продукції неналежної якості у складі чистого доходу від реалізації, %
Бізнес-процеси розвитку	Витратомісткість інновацій, %	Середній термін впровадження інноваційних проектів, роки	Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації, %

Примітка: сформовано автором

Вище зазначені економічні показники, які відображають результативність бізнес-процесів, вони мають різну природу та відображають витратні, часові та якісні характеристики результативності, тому, відповідно, мають різні одиниці вимірювання. У зв'язку із цим, їх агрегування вимагає стандартизації. Результативність підприємства запропоновано оцінювати за допомогою підходу комплексної оцінки на основі інтегрального показника. Цей показник розраховується методом адитивної згортки, тобто сумуванням часткових показників, що ґрунтуються на певній системі критеріїв. Часткові показники визначаються рівнем досягнення економічних показників результативності бізнес-процесів, що розглядається у контексті тривимірного критеріального формату «витрати-час-якість», та формують результативність підприємства. Динаміка показників результативності машинобудівних підприємств за 2011-2017 рр. наведена у табл. 2.

Інтерпретацію та оцінювання результатів моніторингу здійснено на основі визначення рівня економічних показників результативності підприємств за шкалою інтервалів інтегрального показника та його складових. Для диференціації інтегральної оцінки результативності підприємства використано шкалу Харрінгтона, яка є універсальною для переведення кількісних параметрів в якісні характеристики. Оскільки отримані показники результативності вже стандартизовані і знаходяться в межах від 0 до 1, то функцію Харрінгтона застосовано без подальшого приведення показників до єдиної основи. Шкалу оцінювання інтегрального показника результативності підприємства умовно поділено на п'ять інтервалів та присвоєно відповідний рівень результативності, а саме інтервалу $[0,8; 1]$ — високий рівень, $[0,63; 0,8)$ — достатній рівень, $[0,37; 0,63)$ — задовільний рівень, $[0,2; 0,37)$ — недостатній рівень, $[0; 0,2)$ — критичний рівень.

У третьому розділі **«Реалізація моделі моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства»** розглянуто організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності в поточному управлінні підприємством, прикладне використання методів прогнозування та регулювання в процесі здійснення моніторингу, а також результатів моніторингу в управлінні результативністю машинобудівного підприємства.

Для моніторингового процесу важливим є визначення чітких вимог до вхідних та вихідних інформаційних ресурсів. Доцільно розглядати вихідну інформацію системи моніторингу у таких взаємозв'язках, як «інформаційна потреба – моніторингова інформація – управлінське рішення» та «об'єктивна дійсність – моніторингова інформація – користувач інформації».

Динаміка економічних показників результативності машинобудівних підприємств
за 2011-2017 рр.

Бізнес-процеси	Роки						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ТОВ «Дослідно-механічний завод «КАРПАТИ»*							
Виробництво	-	-	0,28	0,42	0,74	0,32	0,56
Постачання	-	-	0,53	0,55	0,64	0,52	0,81
Збут	-	-	0,37	0,40	0,44	0,47	0,51
Бізнес-процеси розвитку	-	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інтегральний показник результативності	-	-	0,28	0,33	0,45	0,33	0,44
ПАТ «Ельворті»							
Виробництво	0,37	0,21	0,29	0,58	0,74	0,83	0,91
Постачання	0,14	0,59	0,64	0,30	0,46	0,63	0,64
Збут	0,73	0,83	0,56	0,45	0,38	0,48	0,43
Бізнес-процеси розвитку	0,63	0,33	0,52	0,49	0,54	0,49	0,50
Інтегральний показник результативності	0,56	0,53	0,48	0,48	0,52	0,59	0,60
ПАТ «Конвеєр»							
Виробництво	0,10	0,45	0,30	0,40	0,56	0,80	0,99
Постачання	0,61	0,70	0,33	0,33	0,75	0,81	0,87
Збут	0,47	0,44	0,19	0,58	0,74	0,69	0,75
Бізнес-процеси розвитку	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інтегральний показник результативності	0,27	0,37	0,19	0,39	0,53	0,59	0,67
ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод»							
Виробництво	0,56	0,66	0,42	0,69	0,26	0,31	0,86
Постачання	0,57	0,84	0,27	0,78	0,76	0,60	0,73
Збут	0,79	0,46	0,17	0,23	0,47	0,78	0,74
Бізнес-процеси розвитку	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інтегральний показник результативності	0,54	0,45	0,21	0,36	0,33	0,46	0,62
ДП «Новатор»							
Виробництво	0,39	0,36	0,52	0,52	0,60	0,38	0,63
Постачання	0,61	0,33	0,51	0,53	0,71	0,54	0,62
Збут	0,42	0,60	0,88	0,66	0,73	0,43	0,32
Бізнес-процеси розвитку	0,33	0,13	0,52	0,37	0,43	0,56	0,59
Інтегральний показник результативності	0,41	0,41	0,67	0,55	0,63	0,45	0,49

Примітка: розрахунки автора за даними фінансової, статистичної та управлінської звітності підприємств

* Підприємство функціонує з 2013 року

Організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємства охоплює комплекс засобів, пов'язаних із використанням усіх наявних ресурсів для забезпечення функціонування процесу моніторингу, та знаходить відображення у таких основоположних елементах як система регламентуючих документів та організаційна структура. Для забезпечення функціонування системи моніторингу розробляється система регламентуючих документів, яка містить положення про проведення моніторингу результативності, регламент процесу моніторингу економічних показників результативності підприємства, інструкції виконавців та їх посадові обов'язки. Структура регламенту складається із схеми процесу, його опису, схеми управління процесом, методичних рекомендацій з проведення моніторингу функцій виконавців та документів, що використовуються в процесі.

Аналіз форм організації проведення моніторингу економічних показників результативності підприємства засвідчив, що залучення аутсорсингових підприємств покращує якість результатів моніторингу, а створення окремого підрозділу можливе тільки на великих підприємствах. Підвищенню ефективності прийняття звітів та покращенню ефективності процесу прийняття рішень сприяє подання результатів моніторингу на основі використання такого інструмента як панель індикаторів.

Використання методів прогнозування у процесі моніторингу дає змогу провести коригуючі заходи стосовно показників результативності на ранніх стадіях розвитку проблемних ситуацій. Інформаційною основою цих заходів є динаміка прогнозних значень показників результативності, які порівнюються із фактичними (або запланованими) значеннями, в результаті чого отримуються відхилення отриманих прогнозних значень показників результативності.

Використання динамічних моделей для прогнозування результативності підприємства передбачає, що основні чинники та тенденції минулих періодів збережуться на період прогнозування, їх можна обґрунтувати і врахувати напрям змін у перспективі. Оскільки застарілі дані при моделюванні часто спотворюють отримані прогнози та виявляються неспроможними до отримання об'єктивного стану результативності підприємства, виникає необхідність використовувати моделі, які враховували б в більшій мірі найновіші дані, таким чином надаючи моделі адаптивні властивості. Важливу роль при цьому мають адаптивні властивості прогнозних моделей, суть яких полягає в побудові самокорегуючих моделей, які дають змогу систематично оновлювати прогнози, здатні неперервно враховувати інформаційну цінність всіх елементів часового ряду та давати достатньо точні оцінки майбутніх значень.

Для вибору типу функції прогнозної моделі проведено екстраполяцію тренду за межі ряду динаміки (період 2011-2017 роки) результативності таких бізнес-

процесів як «Виробництво», «Постачання», «Збут» та бізнес-процеси розвитку. Припустивши, що умови, у яких формувались показники результативності, є незмінними, побудований прогноз на 2017 рік та відповідні лінії трендів, використовуючи типи апроксимуючих залежностей, серед яких лінійна, логарифмічна, поліноміальна, степенева та експонентна.

Після формування прогнозу на 2017 рік за вище наведеними залежностями, порівняння прогнозних значень із фактичними в абсолютному вираженні дає змогу підтвердити або спростувати достовірність відповідної трендової моделі прогнозування результативності бізнес-процесу підприємства. Для добору моделі, яка дає найдостовірніші значення, застосовано метод ранжування, в процесі якого визначено ранги трендової моделі за такими ознаками як коефіцієнт детермінації та близькість прогнозованого значення до фактичного. Остаточний ранг моделі результативності бізнес-процесів підприємства визначено шляхом підсумку отриманих рангів, а динамічна модель обрана із найвищим рангом, тобто із його мінімальним значенням.

Дослідження результативності проводилося на декількох машинобудівних підприємствах. Дані інноваційно-активних підприємств, зокрема ДП «Новатор» і ПАТ «Ельворті», та підприємств, що не займаються інноваційною діяльністю – ТОВ «Дослідно-механічний завод «КАРПАТИ», ПАТ «Конвеєр», ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод», використано для прогнозування їх результативності. Динаміку результативності машинобудівних підприємств та результати її прогнозування наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка результативності машинобудівних підприємств за 2011-2020 рр.

Назва підприємств	Роки									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*	2020*
ТОВ «Дослідно-механічний завод «КАРПАТИ»**	-	-	0,28	0,33	0,45	0,33	0,44	0,46	0,48	0,50
ПАТ «Ельворті»	0,56	0,53	0,48	0,48	0,52	0,59	0,60	0,59	0,58	0,57
ПАТ «Конвеєр»	0,27	0,37	0,19	0,39	0,53	0,59	0,67	0,70	0,73	0,77
ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод»	0,54	0,45	0,21	0,36	0,33	0,46	0,62	0,47	0,48	0,48
ДП «Новатор»	0,41	0,41	0,67	0,55	0,63	0,45	0,49	0,52	0,51	0,49

Примітка: розрахунки автора за даними фінансової, статистичної та управлінської звітності підприємств

* Прогнозні показники

** Підприємство функціонує з 2013 року

За підсумками прогнозування результативності машинобудівних підприємств можна зробити висновок, що достатній рівень результативності діяльності підприємства та її позитивна динаміка спостерігається у ПАТ «Конвеєр», де всі процеси, що досліджувались, позитивно впливають на результативність підприємства, окрім бізнес-процесів розвитку, на що потрібно звернути особливу увагу. Задовільний рівень результативності спостерігається на інших підприємствах. Зокрема, у ПАТ «Ельворті», не дивлячись на невелике зменшення прогнозної результативності його діяльності, спостерігається значне падіння результативності процесів збуту. На ДП «Новатор» зменшення результативності за 2016-2017 рр. викликало незначну негативну прогнозну динаміку результативності, що потребує прийняття відповідних заходів, зокрема в збутових процесах підприємства. Результативність ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод» за 2017 р. значно покращилась, внаслідок чого покращилась її прогнозна динаміка, яка до 2017 року мала стійку тенденцію до погіршення, викликану передусім проблемами в збутових та виробничих процесах. У ТОВ «Дослідно-механічний завод «КАРПАТИ» спостерігається стабільне, але незначне зростання результативності. Слід зазначити, що у ПАТ «Конвеєр», ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод» та ТОВ «Дослідно-механічний завод «КАРПАТИ» відсутність активної інноваційної політики погіршує загальне значення результативності підприємств, що вимагає прийняття відповідних управлінських рішень.

Ефективність роботи системи моніторингу економічних показників результативності підприємства пропонуємо оцінювати шляхом паралельного кількісного та якісного оцінювання, оскільки необхідно враховувати два важливих фактори. По-перше, система моніторингу має бути економічно вигідною, по-друге, результати моніторингу повинні використовуватися в процесі прийняття управлінських рішень. Виділено два основні показники оцінювання ефективності системи моніторингу результативності підприємства, які спрямовані на прийняття управлінських рішень в різних площинах управління.

Перший показник – рівень ефективності системи моніторингу, суть якого в тому, що за найменших витрат на проведення моніторингу отримується економія витрат або збільшення доходу внаслідок прийняття рішень на основі отриманих даних. На підставі цього показника приймається управлінське рішення в системі управління підприємством, яке спрямоване на оптимізацію витрат. Другий показник – коефіцієнт використання результатів моніторингу в процесі прийняття управлінських рішень, який визначається як співвідношення кількості управлінських рішень, прийнятих на підставі даних моніторингу і загальної кількості управлінських рішень підприємства. В цьому випадку управлінське

рішення формується в системі управління моніторингом та спрямоване на забезпечення функціонального призначення моніторингу.

Регулювання є невід'ємною складовою процесу моніторингу. Воно спрямоване на усунення відхилень, збоїв, недоліків через розроблення та впровадження керуючою системою відповідних заходів та дає змогу своєчасно коригувати процес досягнення цільових показників результативності.

Характеристику прогнозних значень результативності на прикладі ДП «Новатор» при застосуванні методів регулювання наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Прогнозні значення результативності ДП «Новатор»

Складові інтегрального показника результативності	Роки								
	2016	2017		2018*		2019*		2020*	
	Без регулювання	Без регулювання	З регулюванням	Без регулювання	З регулюванням	Без регулювання	З регулюванням	Без регулювання	З регулюванням
Інтегральний показник результативності ДП «Новатор»	0,45	0,49	0,81	0,52	0,75	0,51	0,79	0,49	0,82
Результативність бізнес-процесу «виробництво»	0,38	0,63	0,80	0,57	0,62	0,58	0,64	0,60	0,66
Результативність бізнес-процесу «постачання»	0,54	0,62	0,80	0,64	0,74	0,67	0,79	0,69	0,83
Результативність бізнес-процесу «збут»	0,43	0,32	0,81	0,43	0,71	0,41	0,78	0,38	0,85
Результативність бізнес-процесів розвитку	0,56	0,59	0,81	0,60	1,00	0,56	1,00	0,46	1,00

Примітка: розраховано автором

**Прогнозні показники*

За результатами розрахунків на ДП «Новатор» для досягнення найкращих результатів рекомендовано зменшити витратомісткість збуту до 0,03, зменшити середню тривалість виробничого циклу до 65 днів, зменшити середню тривалість дебіторської та кредиторської заборгованостей до 9 і 3 днів відповідно, забезпечити частку якісних поставлених матеріалів на рівні не менше 99,2%, а також збільшити частку реалізованої інноваційної продукції у складі чистого доходу до 10% і зменшити середній термін впровадження інноваційних проектів до 4,3 роки. Ці цільові показники спрямовуються до відділів підприємства - до центрів відповідальності, де за результатами моніторингу приймаються управлінські рішення з огляду на дії у попередніх періодах.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання – удосконалення наявних і розроблення нових теоретичних і методико-прикладних положень із моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємств. Результати виконаного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки:

1. Удосконалено концептуальну модель моніторингу результативності діяльності підприємства в сучасних економічних умовах. Запропонована модель дає змогу представити моніторинг економічних показників результативності як систему, обґрунтувати та відобразити його внутрішню структуру, яка складається із взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів: принципи, суб'єкти, об'єкт, мета, обмеження, засоби, функції моніторингу, які базуються на об'єктивних економічних законах. Усі вищезазначені структурні компоненти системи моніторингу економічних показників діяльності підприємства у взаємодії між собою формують концептуальну базу використання такої системи з метою інформаційно-аналітичного забезпечення керівників та менеджерів підприємства.

2. Удосконалено інформаційну модель моніторингу економічних показників результативності підприємства, зокрема систематизовано, узагальнено та проаналізовано її функціональний зміст та сформульовано її розвиток на основі методології міжнародного стандарту моделювання IDEF0, що необхідно для описування та аналізування процесів моніторингу з метою планування менеджерами підприємства організаційних змін.

3. Запропоновано використовувати тривимірний критеріальний формат «витрати-час-якість» як аналітичний інструментарій моніторингу, зокрема обґрунтовано методичний підхід до оцінювання економічних показників результативності машинобудівних підприємств та розроблено механізм визначення інтегрального показника на основі показників результативності основних бізнес-процесів та бізнес-процесів розвитку. Оцінювання результативності за запропонованим методичним підходом надасть можливість керівникам та менеджерам отримувати адекватну аналітичну інформацію, яка є основою для визначення переліку існуючих проблем та надання обґрунтованих пропозицій щодо впровадження корегуючих та/чи превентивних заходів, спрямованих на підвищення результативності підприємства.

4. Розвинуто організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності, який охоплює комплекс засобів, пов'язаних із використанням наявних ресурсів для забезпечення функціонування процесу моніторингу, та знаходить відображення у таких основоположних елементах, як система регламентуючих документів та організаційна структура. Складовими регламентуючих документів визначено положення про проведення моніторингу, регламент моніторингу, інструкції виконавців моніторингу та посадові обов'язки. Проаналізовано організаційні форми проведення моніторингу та виявлено, що залучення аутсорсингових підприємств покращує якість результатів моніторингу, а створення окремого підрозділу можливе тільки на великих підприємствах.

5. Розвинуто використання методів прогнозування в процесі моніторингу економічних показників результативності машинобудівних

підприємств, зокрема обґрунтовано застосування в процесі прогнозування метод ранжування динамічних моделей, який забезпечує покращення репрезентативності прогнозів та дає змогу реалізувати функцію прогнозування в процесі моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємств в умовах стабільності з низьким рівнем невизначеності. Результати прогнозування результативності машинобудівних підприємств дають змогу керівникам виявити негативну прогнозу динаміку, що враховується в процесі прийняття відповідних управлінських рішень з метою забезпечення функціонування підприємств в довгостроковому періоді.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1.1. Публікації у наукових фахових виданнях України

1. *Рябкова О.В., 2013. Принципи функціонування системи моніторингу показників результативності підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*, II (50), с. 208-211. (Міжнародні наукометричні бази даних: Російський індекс наукового цитування).

2. *Рябкова О.В., 2013. Сутність результативності та ефективності діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*, 3, Т.3, с. 43-46 (Міжнародні наукометричні бази даних: Російський індекс наукового цитування).

3. *Рябкова О.В., Яремко І.Й., 2014. Показники результативності у системі моніторингу: принципи та підходи до їх добору і систематизації. *Економічний простір*, 88, с. 247-256 (Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, Російський індекс наукового цитування). (Особистий внесок автора: запропоновано систему аналітичних показників результативності в контексті вартісно-орієнтованого управління).

4. Рябкова О.В., Яремко І.Й., 2014. Критерії та складові інтегрального показника результативності функціонування підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 797, с.423-429. (Особистий внесок автора: обґрунтовано доцільність і об'єктивованість оцінювання результативності підприємства з використанням підходу комплексної оцінки на основі інтегрального показника).

5. Рябкова О.В., 2015. Концептуальна модель моніторингу економічних показників результативності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 835, с.97-104.

6. Рябкова О.В., 2016. Організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 858, с.51-58.

* Видання одночасно належить до наукових видань, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

7. *Рябкова О.В., 2016. Функціональна модель моніторингу економічних показників результативності підприємства. *Бізнес-інформ*, 2, с. 293-299 (Міжнародні наукометричні бази даних: *Ulrichsweb Global Serials Directory; Research Papers in Economics; Російський індекс наукового цитування; Index Copernicus; Directory of Open Access Journals; CiteFactor; Academic Journals Database; Research Bible; Соціонет; Open Academic Journals Index; GetInfo; BASE; OpenAIRE; SUNCAT Union Catalogue; COPAC Union Catalogue; J-Gate; Open Access Library; Scientific Indexing Services; Advanced Science Index; Академия Google; InfoBase Index; WorldCat*).

8. *Рябкова О.В., 2016. Прогнозування результативності машинобудівних підприємств за допомогою динамічних моделей. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент: науково-методичний журнал*, 12(70), с. 128-133 (Міжнародні наукометричні бази даних: *Російський індекс наукового цитування*).

9. Рябкова О.В., 2017. Обґрунтування основних економічних показників результативності машинобудівних підприємств. *Економічні інновації*, 63, с.244-251.

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Рябкова О.В., 2013. Результативність діяльності підприємства: понятійний базис. В.: *Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами: тези доповідей третьої наукової конференції аспірантів, пошукувачів та магістрів*, Львів, Україна, 21-22 березня 2013 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

11. Рябкова О.В., 2014. Функціональна спрямованість моніторингу результативності діяльності підприємства. В.: *Теорія і практика сучасної економіки: Матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції*. Черкаси, Україна, 19 листопада 2014 р. Черкаси: ЦДТУ.

12. Рябкова О.В., 2014. Базові засади організації моніторингу показників результативності підприємства. В.: *Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Чернігів, Україна, 27-28 листопада 2014 р. Д.: НГУ.

13. Рябкова О.В., 2015. Технологічний процес моніторингу показників результативності діяльності підприємства. В.: *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених*. Львів, Україна, 20 березня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

14. Рябкова О.В., 2015. Принципові підходи до вироблення базової основи індикаторів результативності діяльності підприємства. В.: *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*. Львів, Україна, 17-18 квітня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

* Видання одночасно належить до наукових видань, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

15. Рябкова О.В., 2015. Методичні засади моніторингу показників результативності підприємства. В.: *Проблеми формування та реалізації конкурентної політики: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, Україна, 24-25 вересня 2015 р. Львів: ТЗОВ «Простір-М».

16. Рябкова О.В., 2015. Методи формування системи показників результативності функціонування підприємства. В.: *Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених*. Львів, Україна, 15-16 жовтня 2015 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

17. Рябкова О.В., 2015. Інформаційні потоки системи моніторингу результативності підприємства. В.: *Стратегія підприємства: результативність за умов системних трансформацій: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, Україна, 19-20 листопада 2015 р. Київ: КНЕУ.

18. Рябкова О.В., 2016. Показники результативності основних бізнес-процесів підприємства. В.: *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств: тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених*. Львів, Україна, 18 березня 2016 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

19. Рябкова О.В., 2016. Показники результативності бізнес-процесів розвитку підприємства. В.: *Облік і оподаткування: реалії та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Ірпінь, Україна, 29-31 березня 2016 р.

20. Рябкова О.В., 2016. Форми організації моніторингу економічних показників результативності підприємства. В.: *Трансформаційні процеси в економіці України: глобальні та регіональні аспекти: Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених, аспірантів та студентів*. Львів, Україна, 23-24 грудня 2016 р. Львів: ДУ «ІРД ім. М.І. Долішнього НАН України».

21. Рябкова О.В., 2017. Критерії результативності машинобудівних підприємств. В.: *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, Україна, 27-28 квітня 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

АНОТАЦІЯ

Рябкова О.В. Моніторинг економічних показників результативності машинобудівного підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)», Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2018.

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання щодо моніторингу економічних показників результативності машинобудівного підприємства. Удосконалено концептуальну модель моніторингу економічних показників

результативності підприємства, яка дає змогу представити моніторинг як комплексну систему. Удосконалено інформаційну модель моніторингу економічних показників результативності підприємства, зокрема сформульовано її розвиток на основі методології міжнародного стандарту моделювання IDEF0. Запропоновано використовувати тривимірний критеріальний формат «витрати-час-якість» як аналітичний інструментарій моніторингу, який передбачає формування системи економічних показників результативності підприємства в контексті процесного підходу. Розвинуто організаційний механізм моніторингу економічних показників результативності, який знаходить відображення у таких елементах, як система регламентуючих документів та організаційна структура. Розвинуто використання методів прогнозування в процесі моніторингу економічних показників результативності машинобудівних підприємств, зокрема обґрунтовано застосування в процесі прогнозування метод ранжування динамічних моделей

Ключові слова: моніторинг, результативність, економічні показники, ефективність.

ANNOTATION

Riabkova O.V. Monitoring of economic indicators of effectiveness of machine-building enterprise. – On the rights of manuscript.

The dissertation for obtaining the Degree of Candidate of Economic Sciences on speciality 08.00.04 – «Economics and management of enterprises (by the types of economic activity)». – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

The dissertation is dedicated to the solution of scientific task in respect of the monitoring of economic indicators of machine-building enterprise effectiveness. The conceptual model of monitoring economic indicators of enterprise effectiveness has been formed, given the possibility to present monitoring as a complex system. The functional content of monitoring informative model of economic indicators of enterprise effectiveness has been systematized, generalized and analyzed, it's development has been defined basing on the methodology of international standard of design IDEF0. The methodical approach to the evaluation of economic indicators of effectiveness of machine-building enterprises has been offered and the mechanism of determination of integrated index of effectiveness has been developed basing on the indexes of effectiveness of basic business processes and development business processes, using a three-dimensional criterion format «cost – time – quality». The essence of organizational mechanism that finds a reflection in such elements, as a system of regulating documents and organizational structure has been developed. The application of the method of dynamic models arranging in the process of prediction has been

determined, giving the possibility to realize the function of forecasting in the process of monitoring of economic indicators of effectiveness of machine-building enterprises.

Key words: monitoring, effectiveness, economic indicators, efficiency.

АННОТАЦИЯ

Рябкова О.В. Мониторинг экономических показателей результативности машиностроительного предприятия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности), Национальный университет «Львівська політехніка» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2018.

В диссертации сформулированы новые и развиты существующие теоретико-методические принципы и концептуальные основы системы мониторинга экономических показателей как практического инструментария управления результативностью машиностроительных предприятий. Мониторинг экономических показателей результативности рассматривается как один из эффективных инструментов формирования информационной базы для принятия управленческих решений.

В первом разделе «Теоретико-методические принципы мониторинга экономических показателей результативности предприятия» рассмотрены подходы и проанализировано смысловое наполнение понятия «мониторинг экономических показателей результативности предприятий», который определен как системное независимое отслеживание экономических показателей результативности деятельности предприятия, направленное на своевременное выявление и заблаговременное предупреждение проблем, а также отклонений от их критериальных значений.

Мониторинг экономических показателей результативности деятельности предприятия рассматривается как комплексная система, которая предусматривает наличие совокупности взаимосвязанных и взаимодополняющих составляющих, а именно: принципы, субъекты, объект, цель, ограничения, средства, функции мониторинга, которые основаны на объективных экономических законах.

Во втором разделе «Анализ использования мониторинговой системы показателей в управлении результативностью машиностроительного предприятия» представлен подход к формированию информационной модели системы мониторинга экономических показателей результативности предприятия, который основан на использовании методологии IDEF (ICAM Definition) и дает возможность исследовать структуру, параметры и характеристики мониторинговых систем, а также отобразить структуру, функции системы и информационные потоки.

Результативность предприятия рассмотрена как совокупность показателей результативности бизнес-процессов с точки зрения тройственной ограниченности «затраты – время – качество». Показательным индикатором результативности с точки зрения затрат является коэффициент затратноёмкости. С точки зрения времени – показатель длительности бизнес-процесса. Показатели качества бизнес-процессов наиболее разнообразны. Они индивидуальны для каждого бизнес-процесса и уникальны для каждого отдельного предприятия, в отличие от показателей времени и затрат, которые являются универсальными.

Результативность предприятия предложено оценивать с помощью подхода комплексной оценки на основе интегрального показателя, при формировании которого используется метод аддитивной свертки критериев. Частные показатели определены уровнем достижения экономических показателей результативности бизнес-процессов. Интерпретация и оценивание результатов мониторинга осуществлены на основе определения уровня экономических показателей результативности предприятия по шкале интервалов интегрального показателя и его составляющих.

В третьем разделе «Реализация модели мониторинга экономических показателей результативности машиностроительного предприятия» обоснована структура организационного механизма мониторинга экономических показателей результативности машиностроительных предприятий, которая состоит из таких основополагающих элементов, как система регламентирующих документов и организационная структура. Анализ организационных форм проведения мониторинга показал, что привлечение аутсорсинговых предприятий улучшает качество результатов мониторинга, а создание отдельного подразделения возможно только на больших предприятиях.

Обосновано использование методов прогнозирования в процессе мониторинга, которое дает возможность провести корректирующие мероприятия относительно показателей результативности на ранних стадиях развития проблемных ситуаций. Использование динамических моделей для прогнозирования результативности предприятия предусматривает, что основные факторы и тенденции прошлых периодов сохранятся на период прогнозирования, их можно обосновать и учесть направление изменений в перспективе.

Отмечено, что регулирование является неотъемлемой составляющей процесса мониторинга, направленной на устранение отклонений, сбоев, недостатков путем разработки и внедрения управляющей системой соответствующих мероприятий, что дает возможность своевременно корректировать процесс достижения целевых показателей результативности.

Ключевые слова: мониторинг, результативность, экономические показатели, эффективность.